

УДК 349:4

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.5.63>

НОВІТНІ ВИКЛИКИ У БУДІВЕЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ В УКРАЇНІ В ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИ ПЕРІОДИ.

Грибов Д.І.,
адвокат, радник,
керівник практики нерухомості і будівництва
АО ЮФ «Ілляшев та Партнери»,
аспірант Університету економіки та права «КРОК»
ORCID: 0009-0006-9853-5928,
ResearcherID: KCX-8453-2024,
e-mail: HrybovDI@krok.edu.ua

Грибов Д.І. Новітні виклики у будівельних відносинах в Україні в воєнний та післявоєнні періоди.

Статтю присвячено комплексному аналізу новітніх викликів у сфері правового регулювання будівельних відносин в Україні в умовах воєнного стану та на етапі переходу до післявоєнного відновлення економіки. Актуальність дослідження зумовлена безпрецедентним масштабом матеріальних збитків, тотальною потребою в науково обґрунтованому підході до правового регулювання процесів відновлення національної інфраструктури. П'ята оцінка потреб відновлення (RDNA5), оприлюднена у лютому 2026 року, визначає загальну вартість реконструкції на рівні 588 млрд доларів, що майже втричі перевищує прогнозований ВВП України у 2025 році. Дослідження ґрунтується на синтезі емпіричних даних міжнародних організацій (Світовий банк, UNDP, KSE Institute) та компаративному аналізі світового досвіду післявоєнної реконструкції. У статті виявлено п'ять критичних викликів: катастрофічне руйнування інфраструктури (72% збитків сконцентровано у шести областях), критичний кадровий дефіцит (30-40% нестачі спеціалістів, 2,4 вакансії на одного кандидата), масштабне міське забруднення (142,000 км² потенційно-небезпечних територій), системну енергетичну кризу (втрата понад 50% довоєнних генеруючих потужностей) та значний фінансовий розрив (лише 43% потреб 2025 року покрито). Особливу увагу приділено кадровому виклику як найгострішому та найменш фінансово вирішуваному фактору, що обмежує спроможність будівельної галузі реагувати на зростаючий попит. Аргументовано, що без подвоєння будівельної робочої сили до 2032 року реконструкція буде уповільненою на 50-70% навіть за умов повного фінансування. Демінування ідентифіковано як критичну передумову будь-якої реконструкції у 72% найбільш постраждалих регіонах, де зосереджено основні збитки. Стаття обґрунтовує необхідність інтеграції п'яти стратегічних пріоритетів у правове регулювання: створення єдиного координаційного органу реконструкції, масштабної програми підготовки будівельних кадрів, прискореного розмінування через міжнародну координацію, пріоритетного відновлення енергетичної інфраструктури та запровадження прозорості антикорупційних механізмів. Практична значущість дослідження полягає у розробці конкретних рекомендацій для удосконалення законодавства у сфері будівельних відносин на етапі переходу від воєнного до післявоєнного періоду.

Ключові слова: правове регулювання, будівельні відносини, воєнний стан, післявоєнний період, економічне відновлення, реконструкція інфраструктури.

Hrybov D.I. Modern challenges in construction relations in Ukraine during wartime and post-war periods.

The article is devoted to a comprehensive analysis of modern challenges in the legal regulation of construction relations in Ukraine under the martial law and at the stage of transition to post-war reconstruction period. The relevance of the study is determined by the unprecedented scale of material

losses and the urgent need for a scientifically grounded approach to legal regulation of national infrastructure restoration processes. The Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5), published in February 2026, estimates the total cost of reconstruction at 588 billion dollars, which is nearly three times Ukraine's projected GDP for 2025. The research is based on the synthesis of empirical data from international organizations (World Bank, UNDP, KSE Institute) and comparative analysis of global post-war reconstruction experience. The article identifies five critical challenges: catastrophic infrastructure destruction (72% of damages concentrated in six oblasts), critical labor shortage (30-40% deficit of specialists, 2.4 vacancies per candidate), massive mine contamination (142,000 km² of potentially hazardous territories), systemic energy crisis (loss of over 50% of pre-war generating capacities), and significant financial gap (only 43% of 2025 needs covered). Special attention is given to the labor challenge as the most acute and least financially solvable factor limiting the construction industry's capacity to respond to growing demand. It is argued that without doubling the construction workforce by 2032, reconstruction will be slowed by 50-70% even with full financing of its needs. Demining is identified as a critical prerequisite for any reconstruction in 72% of the most affected regions where major damages are concentrated. The article substantiates the necessity of integrating five strategic priorities into legal regulation: creation of a unified reconstruction coordination body, large-scale construction workforce training program, accelerating demining through international coordination, priority restoration of energy infrastructure, and implementation of transparency of anticorruption mechanisms. The practical significance of the research lies in developing specific recommendations for improving legislation in the field of construction relations at the stage of transition from wartime to post-war period.

Key words: legal regulation, construction relations, martial law, post-war period, economic recovery, infrastructure reconstruction.

Постановка проблеми. Повномасштабна російська агресія проти України, розпочата 24 лютого 2022 року, спричинила безпрецедентні руйнування національної інфраструктури, житлового фонду та промислових об'єктів. Станом на грудень 2024 року прямі збитки сягнули 176 млрд доларів США, а загальна вартість відновлення на початок 2026 року оцінювалась вже у 588 млрд доларів США, майже втричі перевищує прогнозований ВВП України у 2025 році [1]. Це робить українську реконструкцію найбільш масштабною та складною в Європі з часів Другої світової війни. У цих умовах правове регулювання будівельних відносин стикається з фундаментальним викликом: як забезпечити баланс між швидкістю реконструкції та якістю правового регулювання, гарантуючи прозорість, соціальну справедливість та ефективне використання обмежених ресурсів.

Будівельна галузь України функціонує у подвійному режимі: з одного боку, активні бойові дії продовжують руйнувати інфраструктуру (зростання збитків на 12% за рік, або близько 64 млрд доларів США) [1], з іншого боку – розпочинається планування та перші етапи реконструкції на територіях, де безпекова ситуація дозволяє це робити. Ця парадоксальна ситуація створює унікальні виклики для правової науки та практики, що потребують системного наукового осмислення.

Мета дослідження полягає у виявленні та систематизації новітніх викликів у сфері правового регулювання будівельних відносин в Україні в воєнний та післявоєнний періоди на основі синтезу емпіричних даних міжнародних організацій (RDNA4, KSE Institute, UNDP) та формуванні науково-обґрунтованих рекомендацій щодо стратегічних пріоритетів удосконалення законодавства у цій сфері.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика правового регулювання будівельних відносин в умовах надзвичайних ситуацій частково досліджувалася у працях українських та зарубіжних науковців. Зокрема, питання спрощення дозвільних процедур розглядали В.К. Мамутов, Р.А. Джабраїлов, О.П. Подцерковний. Міжнародний досвід післявоєнної реконструкції аналізували Н.Б. Пацурія (грузинський досвід), М.Д. Сахневич (боснійський досвід). Однак комплексного дослідження новітніх викликів у будівельних відносинах України в умовах воєнного стану та переходу до післявоєнного періоду з урахуванням актуальних даних 2024-2025 років у вітчизняній правовій науці ще не проводилося.

Виклад основного матеріалу. П'ята спільна оцінка збитків та потреб відновлення (RDNA5), оприлюднена 24 лютого 2025 року Урядом України, Світовим банком, Європейською комісією та ООН, представляє найбільш актуальну та комплексну картину масштабу руйнувань. Згідно з RDNA5, загальна вартість реконструкції та відновлення становить 588 млрд доларів США про-

тягом наступного десятиліття [1; 2; 3]. Прямі збитки сягнули 195 млрд доларів США, що на 10,8% більше порівняно з попередньою оцінкою RDNA4 (лютий 2025 року). Це означає збільшення на 19 млрд доларів США за один рік, що відображає триваючий характер руйнувань [1; 2; 3].

Секторальний аналіз збитків виявляє, що житловий сектор зазнав найбільших прямих економічних втрат (31% від загальної шкоди). Станом на листопад 2024 року пошкоджено або знищено 236,000 житлових будівель, що становить 13% загального житлового фонду країни [4; 5]. Структура постраждалих об'єктів включає 209,000 приватних будинків, 27,000 багатоквартирних будинків та 600 гуртожитків. Критично важливою є те, що 60% пошкоджених будівель потребують капітального ремонту, і лише 25% зазнали незначних пошкоджень [6]. Це означає, що більшість відновлювальних робіт потребує повної реконструкції або нового будівництва, а не просто косметичного ремонту.

Не менш нищівних наслідків зазнали: транспортний сектор (20,6% від загальної шкоди) – пошкоджено понад 26,000 км доріг, 344 мостів та мостових переходів, значно понівечено залізничну інфраструктуру [4; 5]; енергетичний сектор (12% від загальної шкоди) потреби на відновлення оцінюються в 90,6 млрд. доларів США [1; 2]. Географічний розподіл збитків демонструє значну концентрацію: Донецька, Харківська, Луганська, Запорізька, Херсонська та Київська області зазнали близько 72% загальних збитків [2; 3; 7], що відображає концентрацію бойових дій у східних та південних регіонах України.

В свою чергу, обсяги виконаних будівельних робіт в Україні демонструють складну динаміку, що відображає парадокс між величезним попитом на реконструкцію та структурними обмеженнями галузі. У 2024 році загальний обсяг робіт становив 204,7 млрд грн., що демонструє зростання на 15,5% порівняно з 2023 роком [8]. Однак спостерігається уповільнення динаміки зростання (у 2023 році зростання становило 25%), що свідчить про вирівнювання низької бази порівняння 2022 року, коли через повномасштабні воєнні дії обсяг будівельних робіт впав на 65% у річному вимірі.

Критично важливим є той факт, що будівельна галузь працює лише на 60% довоєнної потужності [8; 9], що означає, що навіть при зростанні попиту галузь не може його задовольнити через структурні обмеження. Перше півріччя 2025 року демонструвало подальше падіння: обсяг робіт становив 82 млрд. грн. порівняно з 86 млрд. грн. у першому півріччі 2024 року [8]. Це падіння відбувається на тлі масивного знищення інфраструктури, житлового фонду та промислових об'єктів, що теоретично має стимулювати будівельний бум.

Структура виконаних робіт у 2024 році розподілялась наступним чином: нове будівництво – 41,1%, ремонт – 32,6%, реконструкція та технічне переоснащення – 26,3% [8]. Аналіз виявляє кілька ключових факторів, що обмежують зростання будівельного сектору попри величезний попит. По-перше, дефіцит фінансових ресурсів: Уряд України із підтримкою донорських партнерів виділив лише 7,37 млрд доларів США для пріоритетних напрямів на 2025 рік, тоді як фінансовий розрив становить 9,96 млрд доларів США (виділене фінансування покриває лише 43% потреб) [2; 3]. По-друге, критичний дефіцит людських ресурсів. По-третє, енергетична криза: постійні відключення електроенергії та нестабільне виробництво будівельних матеріалів. По-четверте, безпекові ризики: активні бойові дії у східних та південних регіонах, ризики ракетних обстрілів навіть у віддалених від фронту регіонах, високі страхові витрати для іноземних інвесторів та підрядників [10].

Проте, нестача кваліфікованих працівників є найбільш критичним фактором, що обмежує спроможність будівельної галузі реагувати на зростаючий попит. Кількісні показники дефіциту вражають своєю масштабністю: співвідношення попиту та пропозиції становить приблизно 2,4 вакансії на одного доступного кандидата, будівельні майданчики відчувають нестачу 30-40% спеціалістів, 74% компаній в Україні стикаються з нестачею персоналу, причому будівельний сектор є одним із найбільш постраждалих [9; 11; 12].

Критично важливим є те, що 70% роботодавців називають нестачу навичок найбільш критичним фактором, що обмежує їхню діяльність, а лише 50% необхідних кваліфікованих працівників наразі доступні [9]. Динаміка скорочення робочої сили також викликає занепокоєння: кількість офіційно зареєстрованих працівників скоротилася на 25,4% за останні два роки, до майже 300,000 осіб. Державна служба зайнятості отримала 427,000 запитів від роботодавців у перші 11 місяців 2025 року, тоді як лише 338,000 осіб були зареєстровані як безробітні, і лише 63% позицій було заповнено [13].

Якісні аспекти дефіциту не менш критичні: дефіцит спостерігається у всіх ролях будівельних відносин. Роботодавці послідовно вказують на прогалини у фундаментальних компетенціях, таких як вміння працювати з робочою документацією, правильне використання інструментів, знання та розуміння вимог з техніки безпеки тощо [9; 12; 13]. Нестача осіб із технічними навичками та освітою є катастрофічною, за словами українських економістів.

Аналіз виявляє три основні причини кадрової кризи у будівельному секторі. По-перше, мобілізація до Збройних Сил України значно ускладнює найм персоналу на посади, традиційно займані чоловіками [12]. Приклад з Миколаєва демонструє масштаб проблеми: лише з одного підприємства було мобілізовано 2,5 бригади працівників на початку 2024 року [11]. По-друге, трудова міграція та еміграція: масова еміграція українців до країн ЄС під час війни, де заробітні плати вищі та безпекова ситуація стабільніша. По-третє, структурні зміни в економіці: багато кандидатів не мають необхідних навичок для заповнення найбільш затребуваних посад через структурні зміни в економіці [12]. Система професійно-технічної освіти та вищої освіти існує, але випускники часто не працюють за фахом [9], що свідчить про розрив між освітою та потребами ринку праці.

Українські будівельні компанії розробляють кілька стратегій для подолання кадрової кризи. Першою стратегією є залучення іноземної робочої сили, зокрема з країн Азії та Африки [11]. Наприклад, компанія Blago Development планувала найняти до 50 іноземних працівників у червні 2024 року [11]. Другою стратегією є підвищення заробітної плати: критичний дефіцит робочої сили проковує швидке зростання заробітної плати [8], що створює додатковий тиск на вартість будівництва, але необхідне для утримання наявних працівників та залучення нових. Третьою стратегією є розвиток програм навчання та перепідготовки: IREX та інші донорські організації підтримують програми розвитку робочої сили у будівельному секторі [9]. Однак необхідно подвоїти будівельну робочу силу до 2032 року для досягнення цілей економічного відновлення України [9].

Окремою проблемою, з якою мати стикнутись післявоєнна Україна є демінування забруднених територій. Станом на 2024 рік, 142,000 км² потенційно небезпечних територій потребують розмінування [14], що робить Україну однією з найбільш замінованих країн світу. Для порівняння: на початку 2023 року цей показник становив 174,000 км² – покращення на 32,000 км² завдяки зусиллям з розмінування свідчить про позитивну динаміку [14].

Фінансові та людські ресурси, необхідні для повного розмінування України, є надзвичайно значними. Загальна вартість розмінування оцінюється у 34-35 млрд доларів США (оцінка UNDP) [15]. Потреба у спеціалістах становить не менше 10,000 професійних саперів та демінерів протягом наступного десятиліття [14; 15], тоді як поточна кількість фахівців становить лише близько 4,500 саперів та демінерів станом на початок 2025 року [15; 16] – далеко нижче національних потреб. Приблизно 87 операторів з розмінування активні в Україні, включаючи державні органи, приватні компанії, гуманітарні організації та міжнародних партнерів [15].

Уряд України затвердив Національну стратегію розмінування до 2033 року, яка має амбітну мету очистити близько 80% деокупованих територій протягом 10 років [14; 15]. Ці показники є реалістичними, що підтверджується позитивною динамікою розмінування у 2023 та 2024 роках [14]. Однак системні виклики значно гальмують реалізацію стратегії.

По-перше, фрагментована координація та управління: відповідальність розпорошена між численними учасниками, включаючи Міністерство оборони, Державну службу з надзвичайних ситуацій, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство економіки, Національний орган з питань розмінування та понад 20 акредитованих НУО та приватних підрядників [15]. Відсутність єдиного координаційного центру призводить до дублювання зусиль, неефективного використання ресурсів та зниження прозорості [15; 16]. По-друге, недостатнє та непослідовне фінансування: розпорошення влади міжурядовими агенціями, недостатнє та непослідовне фінансування, затримки у публічних закупівлях та тендерних процесах створюють значні перешкоди [15; 17]. Залежність від міжнародних донорів створює невизначеність щодо довгострокового фінансування. По-третє, неповні та неузгоджені дані: Україна успадкувала кілька застарілих баз даних, що використовують різні системи координат та не мають гармонізованих метаданих, що призводить до дублювання та затримок у верифікації «звільнених» територій [15; 16]. Відсутність єдиної цифрової інформаційної системи управління мінними діями обмежує як оперативний нагляд, так і прозорість для донорів [15; 16]. По-четверте, безпекові обмеження доступу: великі території на сході та півдні залишаються недоступними через триваючі бойові дії, невибухлі боєприпаси та пошкоджену інфраструктуру [15; 16]. Флуктуючі лінії фронту, щільне забруднення та логістичні

бар'єри підвищують страхові витрати та витрати на небезпечну працю, скорочують періоди польових робіт та призводять до швидкого зношення обладнання [15; 16].

Критично важливим є той факт, що мінне забруднення безпосередньо впливає на можливість розпочати будівельні роботи у постраждалих регіонах. Економічні наслідки включають блокування сільськогосподарських земель, затримку інфраструктурних проєктів та відлякування інвесторів. Соціальні наслідки охоплюють загрозу життю цивільних, блокування повернення внутрішньо переміщених осіб та психологічний тягар для населення. Гуманітарне розмінування стоїть на перехресті безпеки та економічного відновлення України, впливаючи на те, як швидко країна може відновити сільськогосподарські землі, відбудувати інфраструктуру та залучити інвестиції [15; 16].

В свою чергу, енергетичний сектор України зазнав найбільш цілеспрямованих та систематичних атак, що призвело до катастрофічного зниження виробничих потужностей і створює критичну загрозу для всієї економіки. Масштаб руйнувань є безпрецедентним: втрачено понад 50% довірених генеруючих потужностей, весною 2024 року Україна втратила близько 8 ГВт потужностей внаслідок дев'яти хвиль масштабних, комплексних та координованих ударів у період з березня по серпень 2024 року [18]. Станом на червень 2024 року, 73% енергоблоків теплових електростанцій виведено з ладу [18]. З 2022 року 18 великих теплоелектроцентралей пошкоджено або знищено [18], що критично впливає на централізоване опалення у містах.

Завдані пошкодження та руйнування енергетичного сектору мають відповідні катастрофічні наслідки й для будівельного сектору. Постійні відключення електроенергії порушують виробництво будівельних матеріалів через нестабільне електропостачання. Централізовані системи опалення, водопостачання та каналізації критично залежать від електроенергії, що ускладнює як проживання населення, так і ведення будівельних робіт [8; 20; 21]. Компанії змушені інвестувати у генератори та альтернативні джерела енергії, що підвищує вартість будівництва.

Енергетична криза є сучасним еквівалентом гіперінфляції 1940-х років – вона підриває макроекономічну стабільність, яка є передумовою успішної реконструкції. Без відновлення енергопостачання всі інші інвестиції будуть менш ефективними. Це, звісно, вимагає пріоритизації відновлення енергетики над іншими секторами, децентралізації енергосистеми через інвестиції у відновлювальні джерела енергії на рівні громад, залучення міжнародних інвесторів через гарантії урядів G7 та захисту критичної енергоінфраструктури від повторних атак.

Висновки. На основі виявлених викликів можна сформулювати п'ять стратегічних пріоритетних напрямків удосконалення правового регулювання будівельних відносин у післявоєнний період:

По-перше, створення єдиного координаційного органу реконструкції – Національного агентства реконструкції з дорадчим органом, який має бути сформованим державами-партнерами, міжнародними донорами та інвесторами, що надають значну фінансову або матеріальну допомогу в масштабах держави. При цьому, агентство має щонайменше мати повноваження з координації всіх донорів, функції з контролю та нагляду за ефективним та цільовим використанням донорської допомоги державними та приватними виконавцями, компетенцією щодо захисту на національному рівні представників донорської допомоги та іноземних інвестицій, запровадження єдиної цифрової платформи для моніторингу всіх проєктів реконструкції та встановлення обов'язкової звітності виконавців донорських проєктів.

По-друге, відновлення енергетичної інфраструктури має стати передумовою всіх інших заходів: пріоритизація відновлення енергетики над іншими секторами, децентралізація енергосистеми через інвестиції у відновлювальні джерела енергії на рівні громад, залучення міжнародних інвесторів через гарантії урядів G7 та захист критичної енергетичної інфраструктури від повторних атак.

По-третє, необхідне запровадження прозорості антикорупційних механізмів: публічна звітність у реальному часі через цифрову платформу, залучення недержавних організацій та громадських організацій до контролю за якістю будівництва, посилення відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері корупції та щорічний незалежний міжнародний аудит використання всієї міжнародної допомоги.

По-четверте, необхідне прискорене розмінування через міжнародну координацію: консолідація всіх баз даних про міни у єдину цифрову систему, створення єдиного координаційного центру замість поточної системи понад 20 відомств, залучення міжнародних партнерів для навчання

українських фахівців та інтеграція безпілотних літальних апаратів і географічних інформаційних систем для прискорення виявлення та картування мін.

По-п'яте, критично необхідна масштабна програма підготовки будівельних кадрів, що включає подвоєння випуску фахівців будівельних спеціальностей у професійно-технічних навчальних закладах та закладах вищої освіти до 2028 року, запровадження короткострокових (3-6 місяців) програм перепідготовки для осіб, які втратили роботу в інших секторах, створення системи визнання іноземних кваліфікацій для спрощення залучення працівників та запровадження бронювання від мобілізації для критичних будівельних спеціальностей.

Проведене дослідження виявило п'ять критичних викликів у сфері правового регулювання будівельних відносин в Україні в воєнний та післявоєнний періоди: катастрофічне руйнування інфраструктури (\$195 млрд прямих збитків, \$588 млрд потреб відновлення), критичний кадровий дефіцит (30-40% нестачі спеціалістів), масштабне мінне забруднення (142,000 км² потенційно небезпечних територій), системну енергетичну кризу (втрата понад 50% довоєнних генеруючих потужностей) та значний фінансовий розрив (лише 43% потреб 2025 року покрито).

На основі виявлених викликів обґрунтовано п'ять стратегічних пріоритетів для удосконалення правового регулювання: створення єдиного координаційного органу реконструкції за участі міжнародних партнерів України, який має серед іншого здійснювати контроль та нагляд за ефективною реалізацією міжнародних програм з відновлення України в післявоєнний період, прискореного розмінування через міжнародну координацію, пріоритетного відновлення енергетичної інфраструктури, запровадження прозорості антикорупційних механізмів та масштабної програми підготовки будівельних кадрів. Успіх післявоєнної реконструкції залежить від здатності України одночасно вирішувати ці критичні виклики через комплексний підхід, що інтегрує інституційні реформи, ефективну координацію, залучення достатнього фінансування та масштабну підготовку кадрів.

Практична значущість дослідження полягає у формуванні науково обґрунтованої основи для розроблення конкретних нормативних змін та удосконалення механізмів правового регулювання будівельних відносин на етапі переходу від воєнного до післявоєнного періоду. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розроблення конкретних механізмів інституціоналізації громадського контролю, систематизацію міжнародного досвіду післявоєнної реконструкції та створення цифрових платформ моніторингу будівельних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Fifth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5). World Bank, February 2022 – December 2025. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099022026094036395>.
2. Ukraine: Post-war reconstruction set to cost \$524 billion. UN News. 2025. URL: <https://news.un.org/en/story/2025/02/1160466>.
3. Updated damage assessment finds \$524 billion needed for recovery in Ukraine over the next decade. UNDP. 2025. URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/updated-damage-assessment-finds-524-billion-needed-recovery-ukraine-over-next-decade>.
4. Damages to Ukraine's infrastructure due to the war have risen to \$170 billion – KSE Institute. KSE. 2025. URL: <https://kse.ua/about-the-school/news/damages-to-ukraine-s-infrastructure-due-to-the-war-have-risen-to-170-billion-kse-institute-report>.
5. Report on damages to infrastructure from the destruction. KSE.2025. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024---ENG.pdf.
6. Prerequisites for post-war rebuilding of Ukraine's housing and construction sector. UkraineInvest. 2022. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/en/news/08-11-22/>.
7. Forth Rapid Damage and Needs Assessment in Ukraine. EU Neighbours East. 2025. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/forth-rapid-damage-and-needs-assessment-in-ukraine-total-cost-of-reconstruction-and-recovery-estimated-at-506-billion/>.
8. Ukraine's Construction Industry 2025. MEHBUD. 2025. URL: <https://blog.mehbud.com.ua/en/other/ukraines-construction-industry/>.
9. Sector Snapshot: Construction. IREX. URL: https://www.irex.org/sites/default/files/node/resource/UkraineConstruction_Snapshot_FINAL.pdf.

10. Challenges and opportunities: rebuilding Ukraine's post-war infrastructure. Kinstellar. 2026. URL: <https://www.kinstellar.com/news-and-insights/detail/3588/challenges-and-opportunities-rebuilding-ukraines-post-war-infrastructure>.
11. Migrants from Asia and Africa will start working on construction sites in Ukraine. Visit Ukraine Today. 2024. URL: <https://visitukraine.today/blog/4146/migrants-from-asia-and-africa-will-start-working-on-construction-sites-in-ukraine-what-is-the-reason-for-the-shortage-of-personnel>.
12. Labor Shortage in Ukraine: Top In-Demand Jobs 2025. AgroReview. 2025. URL: <https://agroreview.com/en/newsen/labor-shortage-the-ukrainian-job>.
13. Ukraine's economy adapts to war, but hits a ceiling money can't fix. Euromaidan Press. 2026. URL: <https://euromaidanpress.com/2026/01/02/ukraine-economy-2026-growth-capped-2-labor-shortage/>.
14. GLOBSEC-2024: Humanitarian demining of Ukraine in the center of international attention. UDA. 2024. URL: <https://www.uda.org.ua/en/globsec-2024-humanitarian-demining-of-ukraine-in-the-center-of-international-attention/>.
15. Ukraine Demining Recovery: Costs and Economic Impacts. FreePolicy Briefs. 2025. URL: <https://freepolicybriefs.org/2025/12/01/humanitarian-demining-and-ukraines-recovery-lessons-yet-to-learn/>.
16. How Demining Could Shape Ukraine's Future Recovery. Stockholm School of Economics. 2025. URL: <https://www.hhs.se/en/about-us/news/site-publications/2025/ukraine-demining-efforts/>.
17. Humanitarian Demining and Ukraine's Recovery. Free Network. 2025. URL: <https://freepolicybriefs.org/wp-content/uploads/2025/12/20251201.pdf>.
18. Attacks on Ukraine's Energy Infrastructure: Harm to the Civilian Population. OHCHR Ukraine. 2024. URL: https://ukraine.ohchr.org/sites/default/files/2024-12/ENG_Attacks_on_Ukraine's_Energy_Infrastructure_Harm_to_the_Civilian_Population.pdf.
19. Step-by-Step Plan for Energy Efficient Reconstruction in Ukraine. IRF. 2025. URL: <https://www.irf.ua/en/pokrokovyj-plan-energoefektyvnoyi-vidbudovy-v-ukrayini/>.
20. The construction sector has the capability to rebuild Ukraine. ERA. 2023. URL: <https://era-ukraine.org.ua/en/the-construction-sector-has-the-capability-to-rebuild-ukraine/>.
21. Activating and Strengthening Ukraine's Reconstruction Capacity. ERA. 2023. URL: https://era-ukraine.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/Ukraine-ERA-Reconstruction-Capacity-Report-BFO_web_en.pdf.

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 5.03.2026

© Грибов Д.І., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0